

ธรรมที่ควรน้อมมา ประพฤติปฏิบัติ (ศีล)

สีล โลเก อหุตฺตรํ
ศีลเป็นเยี่ยมในโลก

ศีล ของฆราวาสนั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ศีลห้า ศีลแปด และศีลกรรมบถสิบ ศีลทั้ง 3 ประเภทนั้น ต้องมีเจตนาในการเว้นจากข้อที่ควรงดเว้น ที่เรียกว่า การรักษาศีลนั่นเอง

ศีลห้า เป็นนิจจศีล ควรรักษาได้ทุกเวลา ไม่ต้องหากาลเวลา ไม่จำกัดสถานที่ จะสมათานรับหรือไม่สมათานรับก็ได้ เพียงมีเจตนาในการเว้นจากข้อที่ควรงดเว้น ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม มีปกติวาจาไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียดและคำหยาบคาย ไม่พูดเพ้อเจ้อ และไม่ดื่มสุราของมึนเมา อันเป็นผลให้ได้มนุษย์สมบัติในปัจจุบัน

ศีลแปด ถือเป็นศีลพรหมจรรย์ สำหรับฝึกตนให้ยิ่งขึ้นไป แบ่งออกเป็น 2 คือ ศีลแปด ที่มีเจตนาในการเว้นจากข้อที่ควรงดเว้น 8 ข้อ เมื่อผิดหรือละเมิดข้อที่ควรงดเว้นข้อใด ก็สมათานงดเว้นในข้อนั้น ส่วนศีลอุโบสถก็มี 8 ข้อเหมือนกัน ต่างที่ต้องมีการสมათานรับและมีเจตนาในการเว้นจากข้อที่ควรงดเว้นโดยองค์รวม 8 ข้อ เมื่อผิดหรือละเมิดข้อที่ควรงดเว้นข้อใด ก็ถือว่าขาดศีลอุโบสถ ต้องสมათานใหม่ทั้งหมด ศีลอุโบสถจัดเป็นกาลศีล คือ สมათานในวันพระเป็นสำคัญ โดยศีลอุโบสถยังแบ่งได้เป็น 3 คือ

ปกติอุโบสถ คือ การรักษาเพียงหนึ่งวันและคืนหนึ่ง

ปฐาครอุโบสถ คือ การรักษาอย่างพิเศษ ครั้งละ 3 วัน คือ วันรับศีลหนึ่งวัน วันรักษาหนึ่งวัน และวันส่งหนึ่งวัน

ปาฏิหาริการิกอุโบสถ คือ การอยู่จำอุโบสถเป็นเวลา 3 เดือน ภายในพรรษา หรือ 4 เดือน ตลอดฤดูฝน เป็นอุโบสถที่กำหนดไว้ประจำแต่ละปี แต่ปัจจุบันเนื่องจากผู้รักษาอุโบสถชนิดนี้มีกิจธุระมาก จึงไม่ค่อยมีผู้ถืออุโบสถชนิดนี้

ศีลแปด ที่มีเจตนาในการเว้นจากข้อที่ควรงดเว้น 8 ข้อ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากลักทรัพย์ ที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ เว้นจากประพฤติกกรรมที่เป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ เว้นจากเจรจาคำเท็จล่อลวงผู้อื่น เว้นจากการดื่มสุราเมรัย ของมึนเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เว้นจากบริโภคอาหาร ตั้งแต่เวลาพระอาทิตย์เที่ยงแล้วไปจนถึงเวลาอรุณขึ้นมาใหม่ เว้นจากฟ้อนรำขับร้องและประโคมเครื่องดนตรีต่างๆ ที่เป็นข้าศึกแก่บุญกุศลทั้งสิ้น และตัดทรงประดับตกแต่งร่างกาย ด้วยดอกไม้ของหอม เครื่องประดับเครื่องทา เครื่องย้อม ผลิตผิวร่างกายให้วิจิตรงดงามต่างๆ อันเป็นเหตุที่ตั้งแห่งความกำหนัดยินดี เว้นจากนั่งนอนเหนือเตียงตั้งผ้าที่มีเท้าสูงเกินประมาณ และที่นั่งที่นอนใหญ่ ภายในมีนุ่นและสำลี เครื่องปูลาดที่วิจิตรด้วยเงินและทองต่างๆ

ศีลกรรมบถสิบ คือ **หลักธรรมแห่งกรรมดีอันเป็นกุศล**หรือทางแห่งกรรมที่เป็นกุศล รวมเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันจำนวน 10 ประการ อันจะนำความสุขและความเจริญมาสู่ผู้ปฏิบัติ กุศลกรรมบถสิบสามารถแบ่งออกเป็น 3 หมวดหมู่ ได้แก่ ทางกายกรรม (การกระทำทางกาย) วชิกรรม (การกระทำทางคำพูด) และมโนกรรม (การกระทำทางใจ) เมื่อรวมกันแล้วมีทั้งหมด 10 ประการดังนี้

กุศลกรรมบถ ทางกายกรรม มี 3 คือ ไม่ฆ่าสัตว์ หรือทำลายชีวิตของผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่ลักขโมย หรือยึดทรัพย์สมบัติของผู้อื่นมาเป็นของตน และไม่ประพฤติดิฉินกาม

กุศลกรรมบถ ทางวจีกรรม มี 4 คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบคาย ไม่พูดวาจาเพื่อแฉ้อ

กุศลกรรมบถ ทางมโนกรรม มี 3 คือ ไม่โลภคิดอยากได้ของคนอื่น ไม่พยาบาท หรือปองร้ายผู้อื่น และมีความเห็นชอบตามคลองธรรม

คุณของศีล

ศีลเป็นที่พึงเบื้องต้น การปฏิบัติธรรมเพื่อให้บรรลุคุณธรรมเบื้องต้นนั้น ต้องอาศัยศีลเป็นพื้นฐาน ดังนั้น ศีลจึงถือว่าเป็นที่พึงเบื้องต้น เพราะศีลเป็นเครื่องมือที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ดี งดเว้นจากการทำบาปอกุศลทั้งปวง เมื่อเรารักษาศีลได้อย่างมั่นคง ใจของเราจะสงบและมีความสุข ทำให้เราสามารถทำสมาธิและพัฒนาปัญญาได้อย่างเต็มที่

ศีลเป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย กัลยาณธรรม คือความดีทั้งปวงจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะอาศัยการรักษาศีล ดังนั้น ศีลจึงถือว่าเป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย เพราะเมื่อเรามีศีล เราจะสามารถปฏิบัติความดีทั้งปวงได้โดยไม่สะดุด ความดีทั้งหลายจะเติบโตและเจริญขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเรารักษาศีลได้อย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญ ทำทาน หรือการปฏิบัติดีต่อผู้อื่น การมีศีลช่วยให้เรามีความเมตตาและความกรุณาต่อผู้อื่นได้มากขึ้น และสร้างคุณงามความดีได้ง่ายขึ้นและมากขึ้นด้วย

ศีลเป็นประมุขของธรรมทั้งปวง การประพฤติธรรมทุกอย่างต้องอาศัยศีลเป็นพื้นฐาน ดังนั้นศีลจึงถือว่าเป็นประมุขของธรรมทั้งปวง การทำความดีทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการทำสมาธิ การเจริญปัญญา หรือการปฏิบัติอื่น ๆ อันเป็นไปในทางที่เป็นบุญกุศล ล้วนต้องอาศัยศีลเป็นหลักในการประพฤติ เมื่อเรามีศีล เราจะมี ความสงบสุข และมีสมาธิที่มั่นคง ทำให้การสร้างคุณงามความดีหรือแม้แต่การปฏิบัติธรรมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว

เพราะฉะนั้น เราควรรักษาศีลให้บริสุทธิ์ เพื่อความสุขความเจริญในชีวิต การมีศีลช่วยให้เรามีจิตใจที่สะอาดและสงบ ทำให้เราสามารถรับรู้และปฏิบัติกัลยาณธรรมได้อย่างเต็มที่ ทำให้ชีวิตเรามีความสุขและเจริญรุ่งเรือง ทั้งในด้านจิตใจและด้านสังคม ศีลช่วยให้เรามีความสามารถในการพัฒนาตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศีลยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มีสติ และปัญญาในการดำเนินชีวิต ทำให้เราสามารถตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง การรักษาศีลทำให้เราไม่เพียงแต่มีความสุขในปัจจุบัน แต่ยังช่วยเตรียมตัวให้เราพร้อมสำหรับการเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรคในอนาคต ทำให้เรามีความเข้มแข็งและมั่นคงในทุกสถานการณ์

ถ้าปราศจากศีลอย่างเด็ดขาดแล้ว จะหาความสุขมิได้เลย ศีลมีผลให้เกิดความสุข ด้วยเป็นของถาวร ปราศจากเวรภัย ไม่มีใครจะมาลักขโมยเอาไปได้ ด้วยเป็นของจริงฝังไว้แน่นดีแล้วในกายใจของใคร ผู้นั้นเกิดมาแม้มีอายุไม่นาน มีสมบัติน้อย ก็จะไม่ค่อยทวิคูณเพราะมีศีลเป็นความดี อันเป็นต้นเหตุให้ผลิตผล มีอายุ และสมบัติเป็นต้น ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ให้เจริญถาวรวัฒนาต่อไป

ผู้รักาศิล จะไม่เคยทำลายและเบียดเบียนศิลป ตลอดถึงทรัพย์สินสมบัติของคนอื่นให้สูญเสียสิ้นเปลืองไปเลย จึงจัดได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่จน ผู้ไม่มีศิลปแม้มีเงินทองมากปานใด ก็นับว่ายังเป็นผู้จนอยู่ด้วยความพร่องความไม่พอ ความหิวกระหาย ดังที่เราจะเห็นตัวอย่างว่า บางคนมีสมบัติข้าวของเงินทองมาก เหลือใช้เหลือกิน แต่ตนเองไม่กล้านำเอาสมบัติเหล่านั้นออกมาใช้จ่าย แล้วถึงแม้จะนำเอามาบริโภคใช้สอยส่วนตัวก็ไม่อิ่มไม่พอ แต่การสะสมแสวงหายังเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยๆ เมื่อรู้จักคุณค่าและประโยชน์ของศิลป ดังแสดงมาแล้ว ขอให้พวกเราทั้งหลาย จงพากันชำระศิลปของตนให้บริสุทธิ์ อย่าให้ขาดวันและต่างพร้อย จนเป็นอริยกันตศิลป ตัวของเราผู้นอริยกันตศิลปบำรุงรักษาแล้ว ก็จะกลายเป็นอริยกันตบุคคลไปด้วย

ศิลปเป็นเบื้องต้น เป็นก้าวแรกแห่งการทำความดีของชาวพุทธ เข้ากับหลักที่ว่า อาทิกัลยาณัง ศิลงาม ในเบื้องต้น ใครจะเป็นองค์พระเถระ อุบาสกอุบาสิกาได้ ก็จะมีศิลปเป็นเครื่องวัด

ศิลปเป็นบ่อเกิดแห่งกัลยาณธรรมทั้งหลาย เมื่อมีศิลปตั้งมั่นลงในกาย วาจา ใจ ของใครแล้ว กาย วาจา ใจ ของผู้นั้นเบื้องต้นมีกัลยาณธรรม คือ ความสงบเสถียร เรียบร้อย นาคบคำสมาคม ต่อนั้นไปธรรมทั้งหลาย มีพรหมวิหารเป็นต้น ก็จะพอกพูนไหลเข้ามาอนเนื่องปรากฏอยู่ในใจของผู้มีศิลป ศิลไม่สักแต่ว่าเป็นบ่อเกิดแห่งกัลยาณธรรมเท่านั้น แต่ยังคุ้มครองรักษากัลยาณธรรมนั้นๆ ไว้ได้อีกด้วย เหมือนแม่ไก่กับลูกไก่ฉะนั้น ศิลเป็นหัวหน้าพาธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศลทั้งปวงให้เดินถูกทาง คือ ผู้มีศิลปเป็นพื้นอยู่แล้ว ธรรมทั้งหลาย เช่น ความละอายบาป ความกลัวบาป ความสละ เป็นต้น ก็ตามมาสืบสนับสนุนเป็นกำลัง เป็นบริวาร ห้อมล้อมในศิลป ศิลก็สมบูรณ์บริบูรณ์เพิ่มพูนกำลังขึ้น

ศิลป ยังเป็นเมตตามหานิยม ลดการเบียดเบียนตนและผู้อื่น ทำให้ผู้มีศิลปมีความสุข และเผื่อแผ่ความสุขให้แก่ผู้อื่นได้ มีเรื่องเล่าดังที่จะกล่าวต่อไปนี้ว่า มีสุภาพสตรีท่านหนึ่ง อยากให้สามีรักสามีหลง ไปขอสาริกาลิ้นทองจากหลวงพ่อดัง จึงบอกหลวงพ่อดังว่า ทำอย่างไรให้สามีกลับบ้าน ถ้าจะกลับก็กลับดี หาเรื่องชวนทะเลาะวิวาทไม่เว้นวัน อยากให้สามีกลับมารักใคร่เหมือนเดิม

หลวงพ่อก็ให้ว่านเสน่ห์ไป บอกอมไว้ เวลาสามีกลับบ้านดึกห้ามพูดคำหยาบ อย่าต่อว่าสามี กลับดึกอย่างไรยิ้มลูกเดียว เพราะถ้าพูดไม่ดีคาถาเสื่อม ว่านมหาเสน่ห์จะไม่ใช้สาริกาลิ้นทอง

สุภาพสตรีท่านนั้นทำตามทีหลวงพ่อดังพูดทุกอย่าง ปรากฏว่าสามีแปลกใจ อุตส่าห์หาเรื่องแกล้งกลับดี ภรรยาที่ยิ้มเฉยอยู่ได้ เกิดเป็นความเห็นอกเห็นใจ เปลี่ยนพฤติกรรม กลับมารักใคร่กันเหมือนเดิม อันนี้ไม่ใช่ว่าว่านศักดิ์สิทธิ์ แต่หลวงพ่อดังให้อุบายรักษาศิลอันเป็นเมตตามหานิยม ให้ต่างคนต่างประพฤติตัวดีเข้าหากัน และกัน เพราะทุกคนรักสุขเกลียดทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ดังสำนวนต่อไปนี้ว่า

เป็นเด็ก ต้องอ่อนน้อมถ่อมตน เข้าหาผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่อย่าทำหน้าที่ เด็กจะไม่กล้าเข้าใกล้
ขายของต้องชอบเจรจา ยิ้มแย้มแจ่มใส
อย่าทำหน้าออคหัก จะขาดทุนเจ๊งบรลัย
เป็นข้าราชการ หรือพนักงานอย่าทำหน้าที่
ที่เรามาติดต่องานคุณ ไม่ใช่เขาอยากจะไป
ต้อนรับขับสู้ รู้ผิด รู้ชอบ จะเจริญก้าวหน้าไป
หักเขาก่อน หน้าตาบอบุญ คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส
นี่เรียกเมตตากรรม มหานิยมอันยิ่งใหญ่
ใครรู้ ทำก่อน อย่างนิงนอนใจ รับทรัพย์ถ้วนหน้า
อีกอย่าง ต้องมีภาวนา จะรักษาเมตตานี้ได้
ขอให้มีความสุขสมหวังทุกถ้วนหน้า เจริญศีลเมตตาไว้

เมื่อเรารู้คุณค่าของศีล ซึ่งทำให้เกิดมีขึ้นในตนของตน จนหายสงสัยแล้ว ก็จะไม่แสวงหาศีลในที่อื่น
เพิ่มพูนบำรุงศีลที่มีอยู่ในตัวของตน จนเป็นอริยกันตศีล ก็เกิดความรักในศีลของตน ดังนั้น การ
รักษาศีลเป็นการเพียรพยายามเพื่อระงับโทษทางกาย และวาจา ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษากฎตาม
ระเบียบวินัย ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น ความสุจริตทางกาย
วาจา และอาชีพ อันเป็นเพียงกิเลสอย่างหยาบมิให้กำเริบขึ้น ย่อมทำให้ผู้มีศีล ย่อมไม่ตกไปสู่ที่ชั่วได้ ยัง
เป็นฐานแห่งความดียิ่งขึ้นในการเจริญภาวนา ทำให้สมาธินั้นคงเป็น “ฌานจิต” และทำปัญญาให้เกิดญาณรู้
แจ้งแทงตลอด จนเข้าถึงมรรค ผล นิพพาน ตามลำดับ สมดังธรรมะที่ว่า สิลโลเก อนุตฺตรํ ศีลเป็นเยี่ยม
ในโลก ดังนี้แล